

معرفی استان خراسان شمالی

استان خراسان شمالی در شمال شرق کشور با مساحتی حدود ۲۸ هزار و ۴۳۴ کیلومتر مربع، جزو پانزدهمین استان ایران محسوب می شود. این استان از شمال با کشور ترکمنستان، از شرق و جنوب با استان خراسان رضوی و از غرب با استان گلستان و از جنوب غربی با استان سمنان همسایه است. مرکز استان خراسان شمالی، شهر بجنورد است و از شهرهای مهم آن می توان شیروان، اسفراین، مانه و سملقان، گرمه، جاجرم و فاروج را نام برد.

موقعیت جغرافیایی

استان خراسان شمالی، سرزمینی کوهستانی با دشت های حاصلخیز و محصور بین دو رشته کوه کپه داغ در شمال، آلاداغ و شاه جهان در جنوب قرار دارد. بلندترین قله استان «سالوک» نام دارد که ارتفاع آن نزدیک به ۳۰۰۰ متر می رسد .

تنوع اقلیم های مختلف در استان خراسان شمالی به علت وجود کوهستان ها، جنگل ها، مراتع وسیع و منابع آبی فراوان بسیار چشمگیر است. این استان دارای آب و هوای متنوع در

مناطق مختلف است که عبارتند از: آب و هوای سرد کوهستانی در نواحی مرتفع آلا داغ و کپه داغ، آب و هوای معتدل کوهستانی و آب و هوای نیمه بیابانی - کوه پایه ای در بخش هایی از مانه، سملقان و جنوب استان. اما به طور کلی استان خراسان شمالی دارای آب و هوای معتدل کوهستانی است. رودخانه اترک، تنها رود دائمی موجود در استان است. وجود چشمه های مختلف و سرشاخه های متعدد رودخانه اترک و چهار سد بزرگ بیدو در اسفراین، شورک و بارزوی شیروان و شیرین دره، مانه و سملقان از منابع مهم تامین آب مورد نیاز استان محسوب می شوند.

پیشینه تاریخی

استان خراسان شمالی یکی از جدیدترین استان های ایران است که از تجزیه سرزمین بزرگ خراسان سابق به وجود آمده است. به همین دلیل، تاریخ مشترکی با استان های خراسان رضوی و خراسان جنوبی دارد و دارای تاریخی از «دوره میان سنگی» در منطقه جاجرم و سکونت اقوام آریایی یعنی «پارت ها» بوده است. خراسان از ساتراپ های دوره هخامنشیان محسوب می شد. این سرزمین در زمان اشکانیان از شهرهای مهم به شمار می رفته و در طول تاریخ گذرگاه اقوام گوناگون و حکومت هایی چون مغول ها، ترک ها که شامل ازبک ها و ترکمن ها، تاتارها بوده است .

در زمان ساسانیان، استان خراسان شمالی به وسیله یک اسپهبد که «پادگوسبان» نامیده می شد اداره می شد و چهار نفر به عنوان مرزبان برای اداره چهار قسمت خراسان آن روز تحت فرمان وی بودند. در سال ۳۱ هـ ق، اعراب وارد خراسان شدند و در همین دوره ساکنین خراسان به دین اسلام گرویدند. سرزمین خراسان تا سال ۲۰۵ هـ ق، در تصرف خاندان بنی عباس بود. خراسان در دوران اسلامی به چهار قسمت تقسیم می شد که هر قسمت آن به نام یکی از چهار شهر بزرگ نیشابور، مرو، هرات و بلخ نامیده می شد . این منطقه در سال ۲۸۳ هـ ق، به دست طاهریان استقلال یافت و در سال ۲۸۷ هـ ق، جزو سامانیان شد. در سال ۳۸۴ هـ ق، سلطان محمود غزنوی خراسان را تصرف کرد .

خراسان در سال ۵۵۲ هـ ق، به تصرف خوارزمشاهیان درآمد ولی در قرن هفتم هجری بر اثر حملات مغول ها، این سرزمین جزو متصرفات ایلخانان مغول شد. خراسان بعد از مرگ نادرشاه افشار در سال ۱۱۶۰ هـ ق، به تصرف افغانی ها در آمد ولی این منطقه در دوران حکومت قاجاریه و با دخالت و حمایت انگلیسی ها ایران با امضای «عهدنامه پاریس» در سال ۱۲۷۳ هـ ق، متعهد شد تا در امور داخلی افغانستان دخالتی نداشته باشد. در همین دوره بود که خراسان به دو قسمت شرقی و غربی تقسیم شد. قسمت شرقی در افغانستان تحت حمایت انگلیس و قسمت غربی در ایران باقی ماند .

این استان با مصوبه دولت در سال ۱۳۸۳ به استانی مستقل و متشکل از ۶ شهرستان، ۱۶ شهر، ۱۵ بخش، ۴۰ دهستان و ۸۶۲ روستا تبدیل شد.

آثار و بناهای تاریخی

چهار تاقی تیموری شیروان - امامزاده سید حمزه فاروج - قلعه جلال الدین جاجرم - تپه ارگ (تپه نادری) شیروان ، شهر بلقیس در اسفراین - آئینه خانه مفخم - عمارت مفخم در بجنورد - کلیسای آتشکده اسپاخو در مانه و سملقان - مقبره بابا و بی بی در فاروج - خواجه مهزیار جاجرم - مسجد جامع جاجرم - کوه بابای جاجرم - تنگه ی جاجرم - قلعه جلال الدین جاجرم از مهمترین آثار باستانی و تاریخی استان هستند .

آثار کشف شده در این استان نشان از قدمت تاریخی کهن آن دارد. محوطه باستانی معروف به پهلوان و تپه حیدران جاجرم، قدمتی بیش از ۱۲ هزار سال دارند. قدیمی ترین اثر باستانی پابرجای قبل از اسلام (بنای سنگی اسپاخو) در غرب شهرستان مانه و سملقان در فاصله ۵ کیلومتری شمال شاهراه آسیایی در روستای اسپاخو نیز دلیل دیگری بر صحت این ادعا است. وجود ۱۶۰۶ اثر تاریخی و محوطه های باستانی متعدد با سابقه چندین هزار ساله بیانگر غنای تاریخی این استان می باشد که از جمله آنها می توان به قلعه جلال الدین جاجرم ، تپه ارگ (تپه نادری) شیروان ، شهر بلقیس در اسفراین ، آئینه خانه و عمارت مفخم در بجنورد ، آتشکده اسپاخوی مانه و سملقان ، مقبره بابا و بی بی در فاروج و اشاره نمود این سرزمین در زمان اشکانیان از بلاد مهم نساء و اقوام پارت بوده و در طول تاریخ گذرگاه حکومت های متعددی بوده است .

خراسان شمالی (باب الرضا - گنجینه فرهنگ ها) با قومیت های مختلف کرمانج , فارس (تات) , ترک , ترکمن , کرد و اقلیتهای بلوچ , عرب , لر , ترک ها و فارسهای مهاجر دیار وفاق مذهب و قومیت می باشد.

اماکن مقدس :

بقعه سلطان سید عباس (معصوم زاده) در بجنورد ، خواجه علی ابن مهزیار در جاجرم ، امامزاده حمزه رضا شیروان ، امامزاده دلاور آشخانه ، امامزاده سلطان جعفر در روستای سیاه دست فاروج ، امامزاده احمدبن موسی در اسفراین و از جمله زیارتگاهها و اماکن مقدسه استان می باشند .

موزه ها :

موزه مردم شناسی شهر بجنورد و موزه حیات وحش رباط قره بیل (جاجرم) از موزه های موجود استان می باشند.

اقوام و زبان

این بخش از کشور در گذشته، تنها راه ارتباطی شرق به غرب بود و وجود جاده ابریشم در جنوب استان، سبب ورود اقوام مختلف به آن شده است. عمده ویژگی خراسان شمالی وجود بافت متنوع قومی و مولفه های فرهنگی متفاوت آن است. به طوری که امروزه مردم در خراسان شمالی به زبان ها و لهجه های مختلفی صحبت می کنند. بنابراین می توان گفت؛ اقوام ساکن در استان خراسان شمالی را بیشتر کرمانج ها، ترک ها، ترکمن ها و فارس ها که به آنها «تات» هم گفته می شود، تشکیل می دهند. گویش محلی فارسی ساکنان بومی استان خراسان شمالی «تاتی» نامیده می شود. با مهاجرت مردم ترک زبان گرایلی و مردم کرمانج - شاخه ای از کردها- در زمان شاه اسماعیل و شاه عباس از غرب ایران به این سرزمین، زبانهای فارسی کرمانجی و ترکی در آن رواج پیدا کرد.

صنایع دستی و آثار هنری :

قالیچه و پشتی ترکمنی ، گلیم و جاجیم ، چادرشب ابریشمی ، کلاه کرکی ، چارق دوزی ، پوستین دوزی ، زین سازی از مهمترین صنایع دستی استان محسوب می شود که نقش مهمی در جلب جهانگرد دارد . علاوه بر این لباسهای محلی و سنتی (کردی و ترکمنی) نیز اهمیت خاصی دارند .

سوغات

بخش شیرینی : آب نبات، شکر پنیر بجنورد

بخش کشاورزی : خشکبار و سیب بهاره شیروان، هلوی درکش، کشمش و آجیل فاروج، قرقورت و انگور رزاقی

بخش صنایع دستی: سفره کردی، لباس های محلی، قالی، گلیم، چارق، پستی و قالیچه های ترکمنی، جاجیم، نمد، پوستین، چادر شب رویین، حوله دستی اسفراین، کلاه کرکی جاجرم، جل و زیورات اسب اصیل ترکمن

ورزش های سنتی :

انجام مسابقات ورزشی در استان خراسان شمالی از سابقه تاریخی زیادی برخوردار است که می توان به کشتی چوخه اشاره نمود . این ورزش در استان از قدمتی 2500 ساله برخوردار است و علاوه بر این وجود اسبهای اصیل ترکمن زمینه ورزش اسب دوانی را فراهم نموده است .

موقعیت اجتماعی و اقتصادی

موقعیت جغرافیایی و شرایط اقلیمی متنوع در استان خراسان شمالی، زمینه مساعدی را جهت انجام امور کشاورزی و دامپروری برای اهالی این خطه بوجود آورده است. وجود رودخانه دایمی اترک، چشمه ها و منابع آب فراوان از دیگر عوامل موثر در رونق کشاورزی و دامپروری منطقه است .

کشاورزی از اصلی ترین فعالیت اقتصادی استان به شمار می آید که به دو گونه سنتی و نیمه صنعتی رواج دارد. در بخش محصولات کشاورزی آن می توان به پنبه، گندم، جو، زیره، حبوبات، سبزیجات، گیاهان صنعتی، جالیزی و علوفه و در بخش محصولات باغی می توان به آلو ، گیلاس، آلبالو، انگور و سیب اشاره کرد.

به دلیل وجود مراتع غنی، دام داری در این ناحیه از رونق خاصی برخوردار است که به دو صورت دام داری ساکن و دام داری نیمه کوچ نشینی رواج دارد. البته در کنار دام داری پرورش زنبور عسل، کرم ابریشم و مرغ نیز صورت می گیرد.

صرف نظر از کشاورزی و دام داری در استان خراسان شمالی بخش صنایع بیشتر به صورت دستی نیز رواج دارد. صنایع دستی این منطقه را انواع قالی، جاجیم و گلیم بافی تشکیل می دهد . فعالیت مردم این استان فقط محدود به بخش کشاورزی و دامپروری نمی شود بلکه وجود مجتمع ها و صنایع دیگر نظیر: مجتمع پتروشیمی، کارخانه سیمان و کارخانه های پلاستیک بجنورد، مجتمع فولاداسفراین، کارخانه آلومینیومی جاجرم، نیروگاه برق، کارخانه قند و کارخانه الیاف

شیروان، کارخانه‌های متعدد پنبه پاک کنی، صنایع غذایی، کشاورزی، ساختمانی و غیره، بر زندگی مردم این سرزمین تأثیر بسزایی دارد.

راهها و ارتباطات :

راهها و سیستم حمل و نقل و ارتباطات مناسب زیربنای توسعه اقتصادی را در هر سرزمین تشکیل می دهد . اگر راه و وسایل نقلیه کافی وجود نداشته باشد ، امکان اتصال بین نواحی تولید و مصرف از بین می رود و خصوصاً در مناطق دور افتاده روستایی که استعداد خوبی برای تولیدات کشاورزی دارند ، امکان بهره وری بهینه از استعدادهای محیطی وجود نخواهد داشت . راه مناسب ، سبب ایجاد تسهیلات در روابط شهر و روستا گردیده و سطح آگاهی جوامع روستایی را بالا می برد . بدلیل وسعت مناطق کوهستانی روستاهای بسیاری در استان وجود دارند که از موقعیت مناسب تولیدی برخوردارند ولی بخاطر نبود امکانات ارتباطی و حمل و نقل در انزوا قرار گرفته اند و این مسئله روند رشد و توسعه استان را با مشکل مواجه خواهد ساخت .

مردم استان خراسان شمالی که متشکل از اقوام فارس ، کرد ، ترک ها ، نرگمن و ... می باشند ، با وحدت و یکپارچگی خاصی ، استان را به کانون وحدت قومیتها و مذاهب مختلف تبدیل کرده اند . جمعیت استان با ضریب جوانی 44درصد (نسبت سهم سنین کمتر از 15 سال از کل جمعیت استان) از نرخ باسوادی 76/5 درصد و پایین تر از 80 درصد متوسط کشور برخوردار است

خراسان شمالی از نظر ناهمواری ها به دو قسمت : الف) نواحی کوهستانی ب) پست و هموار تقسیم می شود.

ارتفاعاتی همچون آلاداغ ، سا لوک ، می سی نو، یا مان داغی از مهمترین ارتفاعات و رود اترک به عنوان تنها روزخانه دائمی و پر آب شمال شرق کشور در این استان جریان دارد.

خراسان شمالی عمدتاً از آب و هوای معتدل کوهستانی برخوردار است و انواع آب و هوای آن عبارتند از :

الف) آب و هوای سرد کوهستانی (نواحی مرتفع آلاداغ و کپه داغ)

ب) آب و هوای معتدل کوهستانی

(شهرستان های مانه و سملقان، بجنورد، شیروان، فاروج، اسفراین و شمال شهرستان جاجرم)

ج) آب و هوای نیمه بیابانی (کوهپایه ای) بخشی از شهرستان مانه و سملقان و جنوب استان .

استان خراسان شمالی یکی از استان های متنوع در زمینه آب و هوا است. مناطقی مثل بجنورد و شیروان معتدل کوهستانی، مناطقی مثل غرب شهرستان های مانه و سملقان و راز و جرگلان « معتدل و دارای جنگل به قسمی که قسمتی از پارک جنگلی سرسبز گلستان در این استان قرار دارد و مناطقی مثل جاجرم که کویری هستند. آب و هواهای مختلف این استان را تشکیل می دهند.

پوشش گیاهی این استان با توجه به آب و هوای به طرز چشمگیری متنوع و متغیر است. به طوری که در این استان جنگل های برگ ریز و ارس، کویر، مراتع ضعیف و بسیار قوی و انواع دیگری از پوشش گیاهی به فاصله کمی از هم مشاهده می شود. بلندترین قله استان شاه جهان نام دارد که ارتفاع آن بیش از ۳۰۰۰ متر است. از لحاظ زمین شناسی قسمتی از کوه های هزار مسجد در شرق استان قرار دارد و دو رشته کوه آلاداغ و کپه داغ که ادامه رشته کوه عظیم البرز هستند نیز در تشکیل عوارض زمین شناسی این استان دخیل اند. به همین دلیل استان خراسان شمالی یکی از مناطق با خطر بالای زلزله در نقشه ها به حساب می آید.

استان خراسان شمالی (باب الرضا - گنجینه فرهنگها) نگین سر سبز شمال شرق ایران پس از ارائه لایحه دولت هشتم (دولت آقای سید محمد خاتمی) با مصوبه نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی و تایید شورای نگهبان در بهار سال 1383 رسماً به عنوان یکی از استانهای کشور ایران تاسیس گردید. این استان از شمال کشور با ترکمنستان (با 270 کیلومتر مرز مشترک) از شرق و جنوب با استان خراسان رضوی از جنوب غربی با استان سمنان و از مغرب با استان گلستان هم مرز است . مساحت این استان ۲۸۴۳۴ کیلومتر مربع است که از این نظر پانزدهمین استان ایران و جمعیت آن ۸۱۱۵۷۲ نفر می باشد. براساس آمار سرشماری سال ۱۳۸۵ مرکز آمار ایران، نرخ باسوادی در این استان برابر 79/13 درصد، نرخ شهرنشینی برابر با 48/36 درصد، نرخ بیکاری 5/9 و نرخ مشارکت اقتصادی 40/7 درصد بوده است.

اقوام ساکن در استان خراسان شمالی شامل فارس ها، کرمانج ها، ترک ها، ترکمن ها و تات ها می باشند. زبان های رایج نیز فارسی، کرمانجی و ترکی می باشد.

این استان از ۷ شهرستان ، ۱۶ شهر و بخش ، ۴۰ دهستان و ۸۶۲ روستای دارای سکنه تشکیل شده است

شهرستان‌ها: شهرها:

شهرستان بجنورد ۳۳۴ هزار نفر بجنورد ۱۷۶ هزار نفر

شهرستان شیروان ۱۶۴ هزار نفر شیروان ۸۲ هزار نفر

شهرستان اسفراین ۱۲۳ هزار نفر اسفراین ۵۱ هزار نفر

شهرستان آسخانه ۹۲ هزار نفر آسخانه ۱۸ هزار نفر

شهرستان فاروج ۴۵ هزار نفر فاروج ۱۸ هزار نفر

شهرستان جاجرم

شهرستان گرمه

جاذبه های تاریخی و گردشگری خراسان شمالی:

یکی از عوامل موثر در توسعه اقتصادی مناطق مختلف در دهه های اخیر توجه به جاذبه های گردشگری و افزایش درآمد و ایجاد اشتغال از این راه می باشد. خراسان شمالی با داشتن پتانسیلهایی از قبیل : موقعیت جغرافیایی مناسب ، وجود قومیت های مختلف ، تمدن کهن ، غنای فرهنگی و منابع طبیعی می تواند موقعیت ویژه ای در جذب گردشگر داشته باشد . قرار گیری این استان در مسیر زوار امام رضا (ع) که از جاده کناره دریای خزر عبور و مرور می کنند ، موقعیت ویژه ای ایجاد نموده که در صورت برنامه ریزی و مدیریت صحیح می توان چشم انداز روشنی در این زمینه ترسیم نمود . عبور میلیونها مسافر از حاده آسیایی عامل مهمی بوده که شهری چون فاروج پس از انقلاب بتواند در سایه ارائه آجیل و تنقلات در کشور منحصر به فرد و ممتاز باشد . جاذبه های گردشگری استان را می توان به جاذبه های طبیعی و تاریخی فرهنگی تقسیم نمود .

جاذبه های طبیعی :

جنگلهای انبوه و حفاظت شده قورخود در شهرستان مانه و سملقان ، پارک ملی سالوک و ساریگل در شهرستان اسفراین ، منطقه حفاظت شده گلایل سرانی شیروان و پناهگاه حیات وحش میاندشت در جاجرم از مناطق دیدنی استان می باشد .

مناطق کوهس تانی : دره های سرسبز ، رودهای پرآب ، دریاچه پشت سدها ، آبشارهای فراوان چون ایزی ، حمید بیار ، اوغاز کهنه ، اسطرخی و دره هایی چون بازخانه ، درکش ، هاور ، روئین ، گلیان ، زوارم ، استاد ، خسرویه پارک جنگلی گوئینیک ، غارهایی چون بیدک ، گسک ، درق ، پوستین دوز ، گنج کوه و بخش کوچکی از سدها جاذبه مناطق کوهستانی استان می باشد .این مناطق برای ورزشهای زمستانی و کوهنوردی ، صخره نوردی و نیز بسیار مناسب می باشند .

آبهای معدنی : این آبها به دلیل املاح و خاصیت درمانی می توانند بعنوان یکی از جاذبه های گردشگری استان به حساب آیند . از جمله می توان به آب معدنی ایوب پیغمبر در گیفان ، آب معدنی بش قارداش در بجنورد ، مختومی در شیروان ، مهمانک در مانه و سملقان و حاج سست در اسفراین اشاره نمود .

بابامان - پیغو - کمپ گلستان - آبشار حمید - روستای توریستی فیدان، غار درق، آبشار بیار- دره ی بازخانه، دره ی چناران- کفترخانه- درکش روستاهای زوارم و گلیان شیروان-کوهستان پارک شیرکوه شیروان مهمترین جاذبه های طبیعی و انسانی استان خراسان شمالی محسوب می شوند .

جاذبه های طبیعی - گردشگری

شهرستان اسفراین : آبشار

روستای ایزی ، آبشار روستای توی ، غار نوشیروان ، غار عبادتگاه شیخ احمد ذاکر ، منطقه حفاظت شده ساری گل

نگاهی به جاذبه های طبیعی و گردشگری شهرستان بجنورد

شهرستان بجنورد مرکز استان خراسان شمالی در مسیر اصلی جاده شرق به شمال کشور قرار گرفته است تفرجگاهها، تفریحگاهها، جاذبه های طبیعی زیارتگاهها و اماکن مذهبی بسیار در این شهرستان، همه ساله پذیرای جمع زیادی از مسافران و گردشگران است. برخورداری از جاذبه های طبیعی، این خطه را به مکانی دلپذیر و مناسب برای اقامت مسافران در ایام تعطیلات بویژه نوروز تبدیل کرده است. مجموعه های تفریحی بوستان بابامان، تفرجگاه بش قارداش، دره های صخره ای و سرسبز اسپیدان، مهنان، بازخانه، فیروزه و چشمه آب گرم ایوب پیامبر (ع) از جمله مناطق گردشگری بجنورد است. چشمه آبگرم "ایوب" در ۹۰ کیلومتری شمال بجنورد به عنوان یکی از چشمه های آب معدنی کشور، سالانه هزاران مسافر را به این خطه جذب می کند. مجموعه تفریحی بابامان در ۱۰ کیلومتر جاده بجنورد مشهد، با هشت استخر و آبشار و بیش از ۲۰۰ هکتار جنگل، توقفگاهی جذاب برای مسافران و زائران در این خطه است. بیش از ۴۰۰ هزار اصله درخت از قبیل چنار بعضا ۴۰۰ ساله به همراه درختان زبان گنجشگ، اقایا، زالزالک، زردآلو و بید در این مجموعه وجود دارد و در ایام تعطیل این تفریحگاه مملو از مسافران و علاقه مندان طبیعت می شود.

بش قارداش با جاذبه های گردشگری، سیاحتی و تاریخی در فاصله ۶ کیلومتری جنوب بجنورد در مسیر جاده اسفراین واقع است که سرسبزی و رونق منطقه شده و استخرهای زیبای آن با درختان کهنسال، محیطی فرح بخش و باطراوت را برای مهمانان فراهم کرده است. بش قارداش با چنارهای سایه گستر، قدمتی دیرینه دارد و طبق یک نظریه قدمت آن به زمان پارتها برمی گردد.

پیش از اسلام در این محل، عبادتگاه یا آرامگاه موبدان کیش زرتشتی قرار داشته است. روستای توریستی "اسپیدان" در ۴۵ کیلومتری بجنورد واقع شده است که بافت و شیوه معماری خانه‌های روستا به صورت پلکانی است و سالانه علاقه‌مندان و گردشگران بسیاری را به خود جذب می‌کند. از جاذبه‌های این روستا می‌توان به غار خزانه هنرور، امامزاده محمد بن باقر بن موسی بن جعفر (ع) و نیز مقبره حاج آخوند، موسس مدرسه علمیه روستا اشاره کرد. از سویی دیگر وجود آبشارهای هنرور و بارگاه در این منطقه است که طنین صدای آنها در دل کوه این منطقه را به محیطی فرخ بخش و با طراوت تبدیل کرده است. صنایع دستی این روستا شامل فرش‌های دستباف، صنایع چوب و سفال و چادرشب بافی است و گردشگران می‌توانند سوغات خود را نیز از این مناطق تهیه کنند. برخی از ورزش‌های محلی این روستا از جمله کشتی باچوخه، تسمه تسمه، درنا، ریسمان کشی و پشتک است که هنوز در میان اهالی این روستا رواج دارد. اهالی روستا با غذاهای سنتی از جمله فطیر مسکه، آش پلو و قرمه، کاجی، آش قلیه و شیره انگور از میهمانان پذیرایی می‌کنند.

نواختن سازهای محلی مانند قوشمه و دوتار برپایی آیینهای محلی از جمله در ایام نوروز که در امامزاده روستا با اطعام و دادن چای همراه است در آبشار هنرور خاطراتی فراموش نشدنی است. از آثار تاریخی دیدنی شهر بجنورد مرکز خراسان شمالی می‌توان عمارت سردارمفخم شامل بیمارستان، تالار آئینه‌خانه و عمارت دارالحکومه را نام برد. به گفته کارشناسان میراث فرهنگی، عمارت سردار مفخم به‌عنوان شاهکار هنری فرهنگی و تاریخی خراسان بزرگ محسوب می‌شود. عمارت مفخم در بجنورد و مقبره وی در تفرجگاه "بش قارداش" به لحاظ نوع معماری، کاملترین آثار برجای مانده از دوران قاجار در این خطه هستند. طرحهای به کار رفته در کاشیکاری و آئینه‌کاری بنای مفخم مرکب از اسلیمی، معقلی، خطهای گل و بته، نقوش انسانی و حیوانی و همچنین شکل‌های هندسی است. از سوغاتی‌های بجنورد نیز می‌توان به آبنبات (شکرپنیر)، چاروق (نوعی پاپوش سنتی)، گلیم و سفره کردی، پشتی و قالی ترکمنی اشاره کرد. انواع آبنبات فرآوری شده از شکر در طعمهای مختلف که در سایر نقاط کشور از آن به‌عنوان شکر پنیر یاد می‌شود سوغات شهرستان بجنورد است.

آبنبات بجنورد را از خمیر کش داده شده و هوا گرفته و شکر که موجب سفید شدن رنگ آن می‌شود، تولید می‌کنند. خمیر آبنبات در مرحله هوادهی به مغز گردو، مغز پسته، هل، دارچین، پودر لیمو، کنجد و سایر مواد مغذی و معطر آغشته و آبنباتهایی به همین نام به بازار عرضه

می‌شود. شهرستان بجنورد گنجینه فرهنگها با قومیت‌های مختلف کرمانج، فارس، ترک، ترکمن، کرد و تات، و اقلیت‌های بلوچ و لر است.

استان خراسان شمالی در مسیر ارتباطی استانهای گلستان، مازندران، گیلان و تهران به شهر مقدس مشهد واقع است.

پارک بابا امان بجنورد

پارک بابا امان بجنورد واقع در کیلومتر 10 جاده بجنورد - مشهد جزو زیبا ترین و قدیمی ترین پارک های گردشگری کشور محسوب می شود .

آئینه خانه سردار مفخم

بنایی که امروزه آئینه خانه مفخم نامیده می شود ، ساختمانی است رفیع و با شکوه که در شمال شهر بجنورد واقع شده است . آئینه خانه سردار مفخم از آثار منحصر به فرد عصر ناصری در مرکز

شمال خراسان است که در گذشته داخل باغ بزرگی قرار داشته است و همراه ابنیه دیگر از جمله عمارت مفخم - دروازه ورودی حوض خانه - باغ فواره و کلاه فرنگی ، دارالحکومه مفخم را تشکیل می داده است .

بش قارداش

بش قارداش یکی از جاذبه های طبیعی شهرستان بجنورد می باشد که از لحاظ واژه به معنی پنج برادر می باشد . که در ۷ کیلومتری شهر بجنورد (مرکز استان خراسان شمالی) در مسیر جاده بجنورد اسفراین می باشد .

شهرستان جاجرم : پناهگاه حیات وحش میان دشت

شهرستان شیروان : غار
کافر قلعه، غار پوستین دوز،
منطقه حفاظت شده گلول،
ییلاق اوغاز، ییلاق گلبیل
نامانلو

فاروج: آبشار دره اسنجیر، دره جنگل بادام داغیان، دره مایوان معروف به بهشت فاروج، دره جنگل گردو، چشمه مردکانلو، طبیعت روستای اسفجیر، منطقه گردشگری خسرویه

مانه و سملقان: آبشار
بیار، ارتفاعات کشانک،
ارتفاعات و دره سرسبز
جوزک، دره درکش،

جنگل درکش تنها جنگل بلوط شرق کشور، چشمه آب گرم مهمانک، منطقه هاور

جاذبه های تاریخی

اسفراین: آرامگاه شیخ شاه علی اسفراینی، ارگ تاریخی بلقیس، امام زاده اسحاق، امام زاده عبدالله کوران، امام زاده شاهزاده زید، امام زاده شاهزاده جعفر، مقبره ملا عارف رویینی، بقعه شیخ محمد رشیدالدین

بجنورد: آرامگاه بابا
توکل، امام زاده محمد
بن باقر بن موسی بن
جعفر (ع)، بقعه سلطان
سید عباس، عمارت

سردار مفخم شامل: بیمارستان، تالار آیینه، عمارت دارالحکومه، موزه بجنورد.

جاجرم : آرامگاه خواجه
علی مهزیار، روستای
عشق، روستای قره بیل،
تپه پهلوان، حمام قدیمی
و موزه مردم شناسی
جاجرم، قلعه جلال

الدین، مقبره شیخ اندقان، مسجد جامع جاجرم، مسجد جامع درق، مسجد جامع ایور

شیروان: آرامگاه تیموری، امام زاده حمزه رضا، بقعه شیخ رشیدالدین محمد

فاروج : آب انبار صفی آباد ، آرامگاه شاهزاده عبدالرحمن خرق ، امامزاده سلطان جعفر سیاه دشت ، قلعه شاه

جهان ، مسجد کهن
روستای استاد، مقبره بابا و

بی بی

مانه و سملقان : آتشکده

اسپاخو، امام زاده قاسم،

بقعه امام زاده دلاور

معرفی غارهای خراسان شمالی

غار پوستین دوز: این غار در 6 کیلومتری شمال شرقی روستای لوجلی از توابع شیروان و در دامنه کوه‌های امام حاضر واقع شده است. دهانه گنبدی شکل غار 3 متر ارتفاع و 4 متر عرض دارد. محوطه درون غار به گونه‌ای است که باید به صورت سینه‌خیز در آن حرکت نمود. پیچ و خم‌های درون غار به حدی است که بدون نخ‌کشی و راهنما، گردش در آن غیرممکن است. طول غار 120 متر و بازدید از آن حدود 2 ساعت به طول می‌انجامد.

غار سلیمان: این غار در غرب شیروان در نزدیکی روستای قشلاق کاوه و در کمربند کوه پیکان واقع شده است. غار سلیمان دارای دهانه‌ای وسیع و سقفی از سنگ یکپارچه به طول 25 و عرض 6 متر است که در انتهای آن سقف و زمین به هم رسیده و در جهت شرق آن حفره‌هایی وجود دارد. مسیر اصلی غار، پس از طی 50 متر به انتها می‌رسد. نوع غار، خشک و بدون استالاکمیت و استالاکتیت است. دیگر غارهای استان خراسان شمالی به شرح زیر می‌باشند:

غار آرمادلو: در روستای رباط قره بیل شهرستان جاجرم

غار انوشیروان: این غار در فاصله 10 کیلومتری شمال شرقی اسفراین در نزدیکی روستای پرکانلو در رشته کوه گادتیغ واقع شده است. این غار از نوع طبیعی بوده و شکل دهانه آن عمودی است. این غار فاقد بقایای باستان‌شناختی است ولی در روایت‌های تاریخی از آن نام برده و مربوط به دوره ساسانی معرفی شده است. یکی از ویژگی‌های غار همجواری با جاذبه‌های طبیعی و برخورداری از چشم‌انداز زیبا است. این غار در محدوده منطقه حفاظت شده ساریگل قرار دارد.

غار بیدک: در روستای بیدک واقع در 10 کیلومتری غرب بجنورد

غار پرقیستان: در شمال روستای گسک واقع در بخش صفی‌آباد شهرستان اسفراین

غار خزینه راه: در روستای اسفیدان واقع در جاده بجنورد به شیروان

غار سیدصادق: در بجنورد

غار عبادتگاه: در روستای گلیان واقع در جنوب غربی اسفراین

غار کافر قلعه: در 5 کیلومتری جنوب غربی روستای گلیان واقع در 23 کیلومتری جنوب شیروان

غار کنه گرم: در روستای جسن زو واقع در 50 کیلومتری غرب بجنورد

غار گنج کوه: در روستای جندی واقع در بجنورد

غار هنامه: در جنوب دهستان سیوکانلو واقع در شیروان

غار بیجت (معصوم): در روستای اسفیدان واقع در جاده بجنورد به شیروان

غار استاد، غار پیری و غار قلعه کافر از دیگر غارهای استان خراسان شمالی می‌باشند.